Smernice za uporabo umetne inteligence na UNM FOŠ

Pripravila: Vesna Grabnar, univ. dipl. bibl.

Sprejel: Senat UNM FOŠ dne 22. 10. 2026

Kazalo vsebine

1 Splošno 4

1.1 Namen in področje uporabe 4

1.2 Ključni pojmi 4

1.3 Pravni okvir 5

2 Osem načel odgovorne uporabe UI 6

3 Skupna pravila 7

3.1 Ravni uporabe UI 7

3.2 Prepovedana oziroma nedopustna raba 7

3.3 Visoko tvegana raba, ki zahteva predhodno presojo 8

3.4 Raba z nizkim tveganjem 8

3.5 Kateri podatki smejo v katero orodje? 9

3.6 Usposabljanje 9

4 Transparentnost uporabe UI 10

5 Sum neustrezne uporabe UI 10

6 Razdelek za vodstvo in strokovne službe 11

7 Razdelek za visokošolske učitelje in sodelavce 12

7.1 Vloga učitelja in sodelavca 12

7.3 Načrtovanje učnih aktivnosti 12

7.4 Ocenjevanje in povratna informacija 12

7.5 Transparentnost in dokumentiranje 12

7.6 Lastna raba in podpora 12

7.7 Vodilna vprašanja pred uvedbo orodja UI pri predmetu 12

8 Razdelek za študente 14

8.1 Dovoljena raba UI 14

8.2 Prepovedana raba UI 15
8.3 Zaključna dela 15
8.4 Dokumentiranje lastnega dela 16
9 Uporaba UI pri raziskovalnem delu 16
10 Nabava in uvajanje sistemov UI na UNM FOŠ 17
11 Praktična orodja 18
11.1 Odločitveni diagram za študente 18
11.2 Kontrolni seznam pred oddajo (študent) 19
11.3 Kontrolni seznam za učitelje 19
11.4 Evidenca uporabe orodij umetne inteligence 19
11.5 Izjava o uporabi UI 21
12 Končne določbe 22
Viri 22

1 Splošno

1.1 Namen in področje uporabe

Smernice določajo minimalna skupna pravila za varno, odgovorno in pregledno uporabo umetne inteligence (v nadaljevanju: UI) na Univerzi v Novem mestu, Fakulteti za organizacijske študije (v nadaljevanju: UNM FOŠ). Veljajo za študente vseh stopenj, visokošolske učitelje in sodelavce, raziskovalce, mentorje, vodstvo in strokovne službe. Uporabljajo se pri učenju, poučevanju, preverjanju znanja, zaključnih delih, raziskovanju, strokovnem in administrativnem delu ter pri digitalnih storitvah s funkcijami UI.

Smernice ne nadomeščajo pravil o akademski integriteti, raziskovalni etiki, varstvu osebnih podatkov, avtorskih pravicah in informacijski varnosti, temveč jih dopolnjujejo. Način navajanja UI v pisnih izdelkih določa navodilo SA-005-navodila za pisanje strokovnih in znanstvenih del (v nadaljevanju SA-005), podpoglavje 2.16. Obliko izjave avtorja in priloge Evidenca uporabe orodij umetne inteligence v zaključnih delih določajo predloge zaključnih del.

1.2 Ključni pojmi

Pojem	Pomen v teh smernicah
Umetna inteligenca (UI)	Sistemi in orodja, ki z modeli ali algoritmi ustvarjajo, povzemajo, prevajajo, razvrščajo, analizirajo ali kako drugače obdelujejo vsebine in podatke.
Generativna UI	UI, ki ustvarja novo besedilo, slike, kodo, zvok ali video (npr. ChatGPT, Claude, Gemini, Copilot).
Priporočeno orodje UI	Orodje, za katero ima FOŠ pogodbo, licenco ali drugo odobritev in je preverila varstvo podatkov ter varnost. Seznam vodi in objavlja UNM FOŠ.
Zunanje javno orodje UI	Brezplačno ali komercialno spletno orodje, ki ga uporabnik uporablja neposredno pri ponudniku, brez pogodbe s FOŠ.
Javni podatki	Podatki in gradiva, ki so že objavljeni ali namenjeni objavi.
Interni podatki	Gradiva za delo znotraj UNM FOŠ, predmeta ali projekta, ki niso namenjena javnosti; dovoljena le v priporočenih orodjih.
Varovani podatki	Osebni podatki, ocene, izpitna gradiva, neobjavljeni rezultati, recenzije, projektne prijave, pogodbeni podatki in poslovne skrivnosti; v orodja UI jih ne vnašamo, razen v izrecno odobrenih.
Raven dovoljene rabe	Ena od petih ravni (1–5), ki jo nosilec predmeta določi za vsako študijsko obveznost (več v razdeleku 7 teh Smernic).

Pojem	Pomen v teh smernicah
Evidenca uporabe orodij UI	Priloga k pisnemu izdelku s tabelo vseh uporab UI razen osnovnega preverjanja črkovanja in slovnice.
Osnovno preverjanje črkovanja in slovnice	Samodejno popravljanje tipkarskih, pravopisnih in slovničnih napak v urejevalniku besedil, ki ne ustvarja nove vsebine. Je edina raba UI, ki je ne vpišemo v Evidenco. Predloge za preoblikovanje stavkov ali slogovne izboljšave (npr. Copilot v programu Word, DeepL Write) vpišemo.

1.3 Pravni okvir

Predpis ali dokument	Pomen
Akt o UI – Uredba (EU) 2024/1689 in Zakon o izvajanju uredbe (EU) o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci (ZIUDHPUI)	Od 2. 2. 2025 velja prepoved ugotavljanja čustev v izobraževanju (čl. 5) in dolžnost podpore UI-pismenosti (čl. 4, kot ga je spremenila Uredba (EU) 2026/1744). Od 2. 8. 2026 velja označevanje vsebin in klepetalnikov (čl. 50). Sistemi za ocenjevanje in vpis so visoko tvegani; obveznosti zanje veljajo od 2. 12. 2027.
GDPR in ZVOP-2	Vnos osebnih podatkov v zunanje orodje je posredovanje tretji osebi in zahteva pravno podlago.
ZASP, 57.a člen	Rudarjenje besedil je dovoljeno pri zakonitem dostopu, razen če si je avtor pravico pridržal; nalaganje tujih del v orodja UI zahteva preverbo licence.
ZPosS	Podatki organizacij, v katerih študenti raziskujejo, ne smejo v javna orodja.
Smernice EK za generativno UI v raziskovanju (2025), ALLEA (2023), UNESCO (2023)	Merilo dobre prakse za raziskovalno integriteto in rabo UI v izobraževanju.

2 Osem načel odgovorne uporabe UI

Načelo	Pomen
Odgovornost	Za rezultat vedno odgovarja človek, ki UI uporabi. UI ne nadomesti strokovne, pedagoške ali raziskovalne presoje.
Varstvo podatkov in zaupnost	V zunanja javna orodja ne vnašamo osebnih, internih, zaupnih, izpitnih ali avtorsko varovanih gradiv.
Transparentnost	Rabo UI navedemo, kadar pomembno vpliva na vsebino, strukturo, analizo, kodo, prevod ali sklepe; način določa SA-005. Vsako rabo razen osnovnega preverjanja črkovanja in slovnice vpišemo v Evidenco.
Pravičen dostop	Plačljivo orodje ne sme biti obvezno, če ni enakovredne brezplačne možnosti.
UI-pismenost in kritična raba	UNM FOŠ organizira usposabljanja o delovanju, omejitvah, pristranskosti in halucinacijah UI.
Akademska in strokovna integriteta	Raba UI ne sme prikriti dejanskega avtorstva in obsega lastnega dela; razvidno mora biti, kaj je prispeval človek in kaj UI.
Sorazmernost	UI uporabimo, kadar je smiselna za namen naloge; ne sme nadomestiti dela, ki ga preverjamo.
Trajnostna raba	Orodja UI porabijo veliko energije in vode, zato jih uporabljamo premišljeno in tam, kjer prinašajo dodano vrednost.

Etična izhodišča. Pri odločanju o rabi UI v poučevanju in ocenjevanju UNM FOŠ upošteva pet etičnih izhodišč (Evropska komisija, 2026, str. 21).

Izhodišče	Pomen
Človekovo dostojanstvo	Študent ni podatkovni objekt; varujemo zasebnost, avtonomijo in pravico do odločanja o lastnem učenju.
Pravičnost	Enak dostop do orodij in priložnosti, brez diskriminacije in ob upoštevanju študentov s posebnimi potrebami.
Zaupanje	Orodje uporabljamo, če je zanesljivo, pregledno, spoštuje zasebnost in podpira učenje.
Akademska integriteta	Pošteno prikazovanje lastnega prispevka, navajanje virov in naloge, ki ostanejo veljavne tudi ob generativni UI.
Utemeljena izbira	Odločitve o uvedbi orodij sprejemamo na podlagi dejstev, pregledno in ob sodelovanju učiteljev in študentov.

3 Skupna pravila

Pravila veljajo za vse uporabnike (študente, visokošolske učitelje, raziskovalce in ostale zaposlene na fakulteti), razen če so za predmet, raziskavo ali delovni postopek določena natančnejša pravila, skladna s temi smernicami. Prosta izbira orodja ne pomeni proste presoje glede varstva podatkov in integritete.

3.1 Ravni uporabe UI

Lestvica je prirejena po *AI Assessment Scale* (Perkins idr., 2024). Če raven ni določena, velja raven 2.

Raven	Kaj je dovoljeno	Razkritje
1 Brez UI	UI ni dovoljena (npr. pisni izpit, ustni zagovor).	—
2 Podporna raba (privzeto)	Jezikovni pregled in prevod lastnega besedila, razlaga pojmov, začetna orientacija. UI ne dodaja vsebine.	Vpis v Evidenco; navedba v besedilu po SA-FOŠ-005.
3 Pomoč pri načrtovanju	Dodatno: ideje, struktura, raziskovalna vprašanja. Besedilo napiše študent.	Navedba po SA-FOŠ-005 in Evidenca.
4 Sodelovanje z UI	UI sodeluje pri delih izdelka (osnutki, koda, analiza), študent jih kritično predela.	Opis v Metodi, sklic po APA, Evidenca.
5 Raba UI je del naloge	Naloga zahteva delo z UI (npr. kritika odgovorov UI).	Evidenca in celotni zapisi klepetov v prilogi.

3.2 Prepovedana oziroma nedopustna raba

- Oddaja vsebine, pripravljene z UI, brez navedbe, kadar je navedba zahtevana.
- Raba UI pri preverjanju znanja, kjer je prepovedana (raven 1).
- Vnos osebnih podatkov, ocen, izpitnih gradiv, neobjavljenih rezultatov, recenzentskih gradiv, projektnih prijav ali poslovnih skrivnosti v zunanja javna orodja.
- Nalaganje študentskih izdelkov v zunanja javna orodja za ocenjevanje ali povratno informacijo.
- Nalaganje tujih avtorsko varovanih del brez licence ali dovoljenja.
- Prepuščanje končne odločitve UI v zadevah, ki vplivajo na oceno, status ali pravice posameznika.

- Ugotavljanje čustev, pozornosti ali stresa študentov in zaposlenih (Akt o UI, čl. 5(1)(f)).
- Ustvarjanje zavajajočih sintetičnih vsebin, globokih ponaredkov ali glasovnih klonov brez soglasja in oznake.

3.3 Visoko tvegana raba, ki zahteva predhodno presojo

Gre za rabo, ki lahko vpliva na pravice, oceno, status ali obravnavo posameznika; pred uvedbo so potrebni presoja, človeški nadzor in možnost preverjanja rezultatov. Na UNM FOŠ zlasti:

- UI v vpisnih, ocenjevalnih, disciplinskih ali kadrovskih postopkih;
- UI pri zaznavanju goljufanja ali razvrščanju študentov;
- UI pri recenziji ali izboru prispevkov za revije in konference UNM FOŠ;
- raziskave, v katerih UI deluje z resničnimi udeleženci v občutljivem kontekstu.

Kje je meja pri nadzoru izpitov?

Spletni nadzor, ki sledi pogledu ali zaznava pogovore med študenti, ni prepovedan, ker ne ugotavlja čustev; isti sistem postane prepovedan, če zaznava tudi vznemirjenost, tesnobo ali zanimanje. Prepoved velja ne glede na starost študentov in obliko študija (Evropska komisija, 2026, str. 18). Sistem za nadzor pri izpitih je hkrati visoko tvegan (Akt o UI).

Kdaj sistem v izobraževanju ni visoko tvegan? Kadar ne vpliva bistveno na odločitev: npr. ozko postopkovno opravilo (razvrščanje dokumentov), jezikovna izboljšava že napisanega besedila, naknadno preverjanje odstopanj v človeškem ocenjevanju ali pripravljalno opravilo, kot je prevod gradiva (Evropska komisija, 2026, str. 19).

3.4 Raba z nizkim tveganjem

Podporna raba, pri kateri UI ne odloča o ljudeh in ne obdeluje varovanih podatkov, je dopustna ob preglednosti in preverjanju rezultatov: osnutki gradiv in sporočil, razlaga pojmov, samopreverjanje, prevod lastnega besedila, pomoč pri kodi, začetno iskanje literature, ilustrativne slike za predstavitve.

3.5 Kateri podatki smejo v katero orodje?

Vrsta podatka	Primer	Zunanje javno orodje	Priporočeno orodje UNM FOŠ
Javni	Odprto dostopni članki, zakoni, lastno besedilo brez osebnih podatkov	Da	Da
Interni	Osnutki aktov, zapisniki, gradiva pred objavo	Ne	Da, za opredeljen namen
Avtorsko varovani	Celotne knjige, članki iz naročenih baz	Ne, razen če licenca dovoljuje	Po presoji licence
Osebni	Imena, ocene, prepisi intervjujev	Ne	Le s pravno podlago in po anonimizaciji; pri raziskovalnih podatkih mora biti obdelava z UI zajeta v obvestilu udeležencem
Posebne vrste osebnih	Zdravje, prepričanja, etnična pripadnost	Ne	Ne, razen z odobritvijo pooblaščene osebe za varstvo podatkov
Zaupni in pogodbeni	Poslovne skrivnosti, rokopisi v recenziji, izpitna vprašanja	Ne	Ne, razen če pogodba to izrecno dovoljuje

3.6 Usposabljanje

Raba UI po teh smernicah predpostavlja usposobljenost uporabnikov (Akt o UI, čl. 4).

UNM FOŠ zato:

- organizira usposabljanja za zaposlene in delavnice za študente,
- vsebino usposabljanj gradi na okvirih DigComp 3.0 (za študente) in DigCompEdu (za učitelje), ki vključujeta kompetence za UI (Evropska komisija, 2026, str. 36),
- učiteljem priporoča samooceno z orodjem SELFIE for Teachers in vključevanje v Evropsko vozlišče za digitalno izobraževanje (EDEH),

- usposabljanja pokrijejo etične vidike (plagiatorstvo, pristranskost, intelektualna lastnina) in tehnične omejitve (zastareli ali netočni rezultati).

4 Transparentnost uporabe UI

Raba UI mora biti tako pregledna, da je mogoče razumeti njen dejanski vpliv na rezultat, večja kot je vsebinska vloga UI, podrobnejša mora biti navedba.

- **Navedba v besedilu in referencah** po APA, kot določa SA-FOŠ-005.
- **Opis v poglavju Metoda** (pri izdelkih brez Metode v Uvodu): orodje in različica, namen, faza dela, način preverjanja.
- **Evidenca uporabe orodij UI** kot priloga, s stolpci Orodje in različica, Namen uporabe, Poglavje oz. faza dela, Obseg uporabe, Način preverjanja ali predelave.
- **Izjava o uporabi UI**, kadar jo zahteva nosilec predmeta; v zaključnih delih je razkritje rabe UI obvezni del izjave avtorja).
- Pri kompleksnih sistemih (npr. agentih, ki samostojno izvajajo več korakov) dodatna dokumentacija, ki omogoča sledljivost.

Navedba rabe UI ne zmanjša odgovornosti avtorja za pravilnost, kakovost in integriteto rezultata.

Navedba v besedilu in Evidenca nista isto. Navedba po SA-FOŠ-005 je potrebna pri vsebinski rabi UI; izjemi sta raba UI kot iskalnika, pri kateri navedemo izvirne vire, in funkcije UI, vgrajene v običajno programsko opremo. Evidenca je širša: vanjo vpišemo vsako rabo UI razen osnovnega preverjanja črkovanja in slovnice, tudi lekturo, prevod, iskanje literature in vgrajene funkcije (npr. Copilot v programu Word).

5 Sum neustrezne uporabe UI

Presoja ob sumu je strokovna, sorazmerna in neobtožujoča:

- Predavatelj ali mentor preveri skladnost z navodili in ravnjo rabe, notranjo skladnost izdelka, vire in vmesne osnutke.
- Študent dobi možnost pojasniti način priprave izdelka, rabo UI in lastni prispevek, praviloma v razgovoru.
- Rezultat orodja za zaznavanje UI je le pomožen signal in nikoli edini dokaz; sum tudi ne sme temeljiti samo na slogu pisanja.
- Če sum ostane utemeljen, se zadeva vodi po veljavnih pravilih UNM FOŠ o kršitvah pri preverjanju znanja oziroma o disciplinski odgovornosti študentov.
- Postopek se dokumentira in zagotavlja pravičnost, sledljivost in pravno varnost.

6 Razdelek za vodstvo in strokovne službe

Velja za dekana, tajništvo, referat, knjižnico, mednarodno pisarno, službo za kakovost in druge strokovne službe UNM FOŠ.

- **Prednost imajo priporočena orodja.** Zunanja javna orodja se uporabljajo le za nizko tvegane naloge brez internih ali varovanih podatkov. Pred uvedbo novega orodja se posvetujemo z IT podporo.
- **Vsako vsebino iz UI pred uporabo preverimo**, zlasti pravilnike, sklepe, razpise, pogodbe in uradna obvestila: točnost, pravno podlago, ton in skladnost s pravili UNM FOŠ.
- **UI ni odločilna podlaga za odločitve o posameznikih** (vpis, zaposlovanje, napredovanje, pritožbe, disciplinske zadeve); odloči odgovorna oseba.
- **Zapisniki in povzetki sestankov:** pred rabo UI presodimo, ali sestanek vsebuje varovane podatke.
- **Analiza anket in povratnih informacij** (npr. študentske ankete): preverimo, ali gre za osebne podatke, sodelujoče po potrebi obvestimo in rezultate kritično razložimo.
- **Komunikacija in spletne vsebine:** UI za osnutke in prilagoditve, končno objavo pregleda odgovorna oseba; sintetične slike, glasovi ali posnetki resničnih oseb se ne objavljajo brez soglasja in oznake.
- **Prevodi uradnih besedil** se primerjajo z izvirnikom in terminološko preverijo.
- **Pomembna raba UI v uradnih dokumentih** se dokumentira ali razkrije.

7 Razdelek za visokošolske učitelje in sodelavce

7.1 Vloga učitelja in sodelavca

Učitelj presodi, ali orodje UI pomaga pri razumevanju, analizi in refleksiji ali bi nadomestilo del učenja, ki ga mora študent opraviti sam. Odgovoren ostaja za zasnovo dejavnosti, navodila, merila in končno oceno. Gradiva, primere in povratne informacije, pripravljene z UI, pred uporabo preveri in zanje odgovarja.

7.3 Načrtovanje učnih aktivnosti

Pri nalogah, ki preverjajo samostojno razumevanje, učitelj izbere raven 1 ali 2 ali doda elemente, ki jih UI ne nadomesti: ustni zagovor, vmesne oddaje, refleksijo o postopku, delo na primeru konkretne organizacije. Priporočljive so dejavnosti, v katerih študenti preverjajo kakovost izhodov UI in prepoznavajo napake ter pristranskost.

7.4 Ocenjevanje in povratna informacija

- UI ne določa ocen in ne odloča o uspešnosti; končna presoja je učiteljeva.
- Dovoljena je omejena raba priporočenega orodja za jezikovno preoblikovanje že napisanih komentarjev, če jih učitelj pregleda in zanje odgovarja.
- Učitelj ne uporablja UI za samodejno ocenjevanje ali profiliranje študentov.
- Študentskih izdelkov, ocen in osebnih podatkov ne nalaga v zunanja javna orodja.

7.5 Transparentnost in dokumentiranje

Zahtevana raven preglednosti mora ustrezati ravni rabe in biti študentom znana vnaprej. Primer navodila: »Navedite, ali ste uporabili UI. Če ste jo, izpolnite Evidenco uporabe orodij UI (orodje in različica, namen uporabe, poglavje oz. faza dela, obseg uporabe, način preverjanja ali predelave). Za vsebino, vire in skladnost z navodili odgovarjate sami.«

7.6 Lastna raba in podpora

Izpitnih vprašanj pred izpitom učitelj ne vnaša v zunanja orodja; rabo UI v svojih gradivih označi. UNM FOŠ zagotavlja delavnice, svetovanje in seznam priporočenih orodij; učitelji izkušnje delijo na kolegijih in posredujejo predloge za dopolnitev smernic.

7.7 Vodilna vprašanja pred uvedbo orodja UI pri predmetu

Preden učitelj orodje UI vključi v pouk ali ocenjevanje, odgovori na vprašanja iz spodnje tabele. Odgovor »ne« ne pomeni samodejne prepovedi, temveč da je treba pridobiti pojasnila ponudnika ali dodati varovalke (Evropska komisija, 2026, str. 23–27).

Področje	Vprašanje za učitelja
Človekovo delovanje in nadzor	Ali znam preveriti izhode orodja in jih popraviti, preden jih uporabijo študenti?
Preglednost in razložljivost	Ali od študentov zahtevam navedbo rabe UI in jim dam primer navajanja?
Raznolikost in vključenost	Ali imajo študenti brez dostopa do orodja enakovredno možnost?
Pravičnost in nediskriminacija	Ali izhodi orodja kakšno skupino napačno prikazujejo ali izključujejo?
Družbena in okoljska blaginja	Ali raba UI zmanjšuje samostojnost ali motivacijo študentov?
Zasebnost in upravljanje podatkov	Ali vem, katere podatke orodje zbira, in se izogibam vnosu osebnih podatkov?
Tehnična robustnost in varnost	Ali vem, komu prijavim napačen ali neprimeren izhod?
Odgovornost	Ali vem, na koga se obrnem s pomislekom ali pritožbo?

8 Razdelek za študente

UI je lahko koristna pri učenju, pisanju in raziskovanju, ne nadomesti pa samostojnega dela, razumevanja in odgovornosti za izdelek. Veljata dve osnovni načeli:

- študent v celoti odgovarja za rabo UI in za svoje izdelke,
- iz izdelka mora biti razvidno, kaj je delo študenta in kaj delo UI.

8.1 Dovoljena raba UI

Pred delom študent preveri raven rabe pri nalogi. Spodnje rabe so dovoljene, razen če jih raven naloge izključuje. Vsako od teh rab vpišemo v Evidenco uporabe orodij UI; stolpec Navedba pove, ali jo moramo razkriti tudi v besedilu.

Vrsta rabe	Najnižja raven	Navedba	Primer navedbe
Jezikovni pregled lastnega besedila	2	Pri samostojnem orodju (npr. ChatGPT) kratka navedba v Metodi oz. Uvodu in referenca orodja; vgrajenih funkcij urejevalnika v besedilu ne navajamo (SA-005, 2.16)	»UI sem uporabil/a za jezikovni pregled lastnega besedila. UI ni dodala nove vsebine.«
Prevod lastnega besedila	2	Kadar je prevod pomemben del naloge ali na zahtevo	»UI sem uporabil/a za prevod lastnega besedila iz slovenščine v angleščino in ga terminološko preveril/a.«
Začetna orientacija, iskalni izrazi	2	V besedilu navedemo izvirne vire, ne UI; pri pregledu literature UI opišemo v iskalni strategiji	Opis v Metodi. Vire je treba poiskati in prebrati sam.
Preoblikovanje lastnega besedila	3	Kadar UI bistveno spremeni strukturo ali argumentacijo	»Poglavje 2 sem z UI preoblikoval/a za večjo jasnost; vsebina je moja.«
Podpora v raziskovalnem procesu (vprašanja, struktura, razlaga rezultatov)	3	Vedno, v Metodi in Evidenci	»UI sem uporabil/a pri oblikovanju raziskovalnega vprašanja; vire, analizo

Vrsta rabe	Najnižja raven	Navedba	Primer navedbe
			in sklepe sem oblikoval/a sam/a.«
Dobesedna raba izhoda UI (besedilo, koda, slika, tabela)	4	Vedno; v najmanjšem potrebnem obsegu, ločeno od lastnega besedila in označeno na mestu uporabe	»Slika 3.1 je ustvarjena z ChatGPT (OpenAI, 2026) in služi kot ilustracija.«
Sintetični podatki	4	Vedno, z jasno oznako, da podatki niso resnični	»Podatki so sintetični in prikazujejo le analitični postopek.«

Za vsako drugo rabo, zlasti pri zaključnih delih, raziskovalnih podatkih in gradivih tretjih oseb, se študent vnaprej posvetuje s predavateljem ali mentorjem.

8.2 Prepovedana raba UI

- Kopiranje izhoda UI brez navedbe.
- Raba UI, ki prepreči preverjanje znanja, npr. parafraziranje tujih besedil za prikrivanje vira.
- Navajanje virov, ki jih je predlagala UI, ne da bi jih poiskali in prebrali.
- Izmišljeni viri, citati, podatki ali rezultati in manipulacija s sintetičnimi podatki.
- Raba UI pri izpitu ali nalogi z ravnjo 1.
- Vnos osebnih podatkov, podatkov anketirancev, poslovnih skrivnosti organizacij ali neobjavljenih gradiv v zunanja javna orodja.

Nedovoljena ali nenavedena raba se obravnava kot kršitev akademske integritete, enako kot plagiatorstvo.

8.3 Zaključna dela

1. Raven rabe UI študent dogovori z mentorjem ob prijavi teme in jo zapiše v dispozicijo.
2. Obvezni sta navedba in priloga Evidenca uporabe orodij UI, kadar je bila UI uporabljena za več kot osnovno preverjanje črkovanja in slovnice; rabo opišemo tudi v poglavju Metoda.
3. V izjavi avtorja študent označi natanko eno od dveh možnosti glede uporabe UI in potrdi, da v javna orodja ni vnašal/a varovanih podatkov.
4. V doktorski disertaciji rabo UI pri obdelavi raziskovalnih podatkov opišemo tudi v Načrtu ravnanja z raziskovalnimi podatki (OBR-FOŠ-162), ki je priloga disertacije.

5. Na zagovoru mora študent znati pojasniti vsak del naloge, tudi tiste, pri katerih je uporabil UI.

8.4 Dokumentiranje lastnega dela

Študent hrani vmesne različice, zapiske, osnutke in zapise klepetov do konca postopka. Predavatelj ga lahko kadar koli prosi, naj pojasni nastanek izdelka; dobro dokumentirana raba, ki jo zna pojasniti, je najmočnejši dokaz lastnega dela.

9 Uporaba UI pri raziskovalnem delu

Razdelek velja za raziskovalce, nosilce projektov, doktorske kandidate in mentorje. Raziskovalec ostane polno odgovoren za vsak izhod UI v svojem delu; UI ne more biti avtor ali soavtor (Evropska komisija, 2025; UL, 2026, str. 34).

Faza	Dovoljeno	Ni dovoljeno
Pregled literature	Specializirana orodja za orientacijo, iskalne izraze in začetno identifikacijo virov; vsak vir se preveri v bazi ali pri založniku.	Navajanje neprebranih virov; UI kot vir dejstev; nadomestitev sistematičnega iskanja v bazah.
Zbiranje in analiza podatkov	Statistika, obdelava besedil, kodiranje kvalitativnih podatkov v priporočenem orodju; dokumentirani model, nastavitve, validacija.	Vnos osebnih, zaupnih ali podatkov pod pogodbo o nerazkritju v zunanja orodja; sintetični podatki kot resnični.
Pisanje	Jezikovno urejanje, prevod s strokovnim pregledom, strukturiranje osnutka, povzetki javnih vsebin.	Oddaja pretežno z UI ustvarjenega besedila kot izvirnega dela; prepuščanje UI osrednjih argumentov in sklepov.
Programska koda	Pomoč pri pisanju, testiranju in dokumentiranju kode.	Raba kode brez pregleda, testiranja in preverbe licenc.
Objava	Razkritje po pravilih revije, založnika ali financerja; navajanje po APA.	UI kot avtor; z UI ustvarjene slike ali tabele kot izvirni rezultati brez oznake.
Recenziranje	Jezikovno urejanje lastnega besedila recenzije, če ne razkrije vsebine rokopisa.	Nalaganje rokopisov, projektnih prijav ali doktorskih nalog v zunanja orodja; UI kot recenzent.

Pri metodološki rabi raziskovalec v Metodi navede orodje in model, namen, vrsto podatkov, osnovne nastavitve, način preverjanja in omejitve; kadar ponovljivost ni mogoča, to pojasni.

Primer: »Za prvo kodiranje anonimiziranih prepisov intervjujev smo uporabili [orodje in model]. Predlagane kode smo pregledali, del prepisov kodirali ročno in kode uskladili. Omejitev: [kratko].« Pozornost velja tudi skritim pozivom v dokumentih, ki jih obdeluje UI (Evropska komisija, 2025).

Kadar UI obdeluje podatke o udeležencih raziskave (npr. prepise intervjujev ali odprte odgovore anketirancev), mora biti taka obdelava zajeta v obvestilu udeležencem oziroma v obveščenem soglasju; sicer podatke pred vnosom anonimiziramo. To avtor zaključnega dela potrdi v izjavi. Rabo UI pri ravnanju s podatki opišemo tudi v Načrtu ravnanja z raziskovalnimi podatki (OBR-FOŠ-162).

10 Nabava in uvajanje sistemov UI na UNM FOŠ

UNM FOŠ sistemov UI praviloma ne razvija, jih pa nabavlja in uvaja (npr. klepetalnik za študente, orodje za e-učilnico, raziskovalni projekti z UI). Pri tem velja:

- **Predhodna razvrstitev.** Pred nabavo ali pilotno rabo se sistem razvrsti: prepovedan, visoko tvegan, s posebnimi obveznostmi preglednosti ali nizko tvegan. Razvrstitev se dokumentira. Pri dvomu se sistem ne uvede, dokler mnenja ne podata pooblaščena oseba za varstvo podatkov in pravna služba.
- **Varstvo podatkov.** Preveri se pravna podlaga, načelo najmanjšega obsega podatkov, obveščanje posameznikov in potreba po oceni učinka na varstvo podatkov (DPIA).
- **Osnovna dokumentacija:** namen, uporabniki, vrsta podatkov, omejitve, tveganja in ukrepi, človeški nadzor, hramba dnevniških zapisov, odgovorna oseba.
- **Preglednost.** Uporabnik mora vedeti, da komunicira z UI; sintetične vsebine se označijo (Akt o UI, čl. 50).
- **Testiranje** poteka na testnih, anonimiziranih ali sintetičnih podatkih; gesla, ključi API in produkcijski podatki ne smejo v testna okolja.
- **Spremljanje.** Po uvedbi se spremljajo napake, pristranskost in varnostne ranljivosti; določi se postopek za prijavo nepravilnosti.

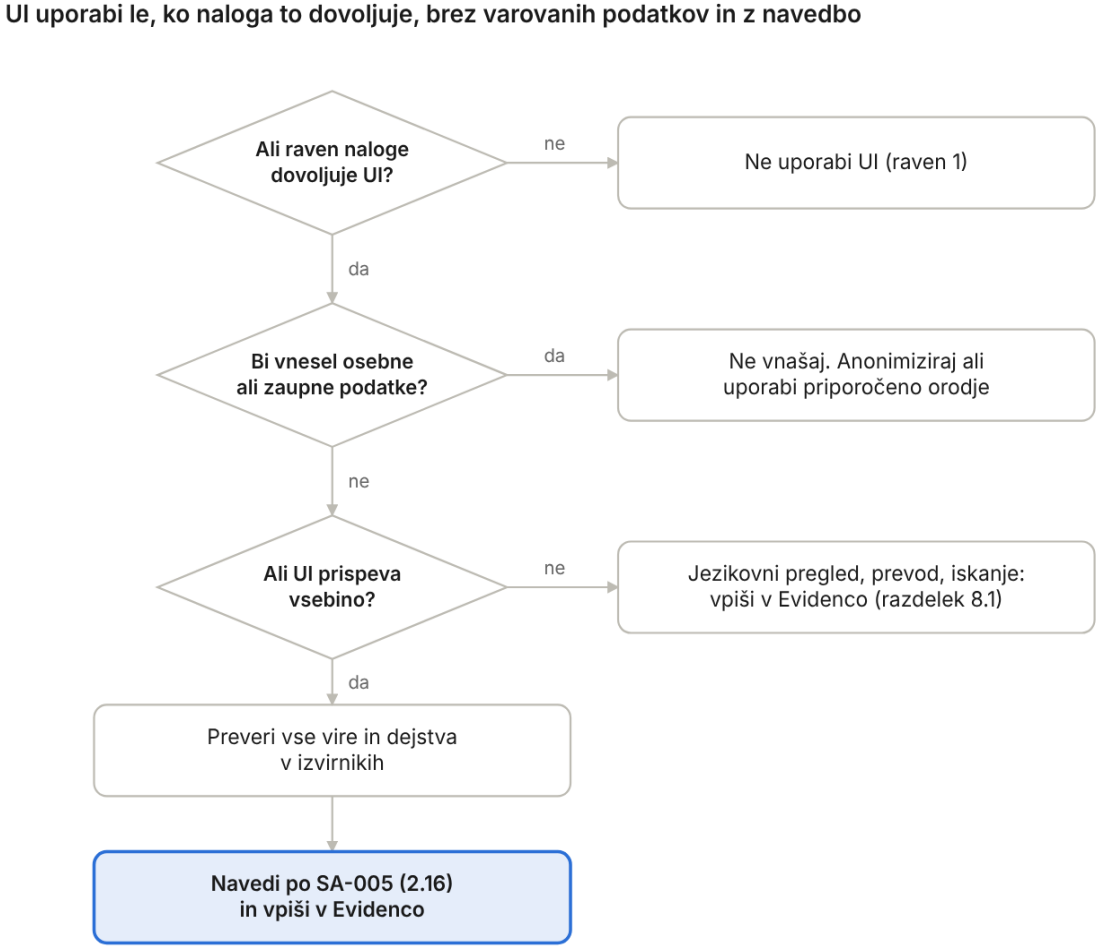
Dodatno po priporočilih EK (Evropska komisija, 2026, str. 20, 33–34):

- **Ocene učinkov.** Pred uvedbo sistema, ki bi lahko pomenil visoko tveganje, UNM FOŠ izvede oceno učinka na varstvo podatkov (GDPR, čl. 35) in, kadar je sistem visoko tvegan, oceno učinka na temeljne pravice (Akt o UI, čl. 27).

- **Postopnost in pilot.** Novo orodje se najprej preizkusi pri eni skupini študentov z vnaprej določenimi merili (učinek na učenje, stroški, etičnost). UNM FOŠ ostane pripravljena orodje opustiti, če se pokažejo neželeni učinki.
- **Pogodba s ponudnikom.** Pogodba o obdelavi podatkov in dogovor o ravni storitev (SLA) določata podporo, odpravo napak in zagotovila o skladnosti; UNM FOŠ presodi tudi odvisnost od ponudnika.
- **Obveščanje in pravica do pojasnila.** Študente in zaposlene obvestimo, kje in kako UI sodeluje pri postopkih, ki jih zadevajo. Posameznik, na katerega vpliva odločitev s pomočjo visoko tveganega sistema, ima pravico do jasnega pojasnila (Akt o UI, čl. 86).

11 Praktična orodja

11.1 Odločitveni diagram za študente

11.2 Kontrolni seznam pred oddajo (študent)

- ☐ Preveril/a sem raven rabe UI pri nalogi.
- ☐ V orodje nisem vnesel/la osebnih, zaupnih ali avtorsko varovanih gradiv.
- ☐ Vse vire sem poiskal/a in prebral/a sam/a.
- ☐ Vsebinsko rabo UI sem navedel/a po SA-005 (2.16) in dobesedne izhode UI označil/a na mestu uporabe.
- ☐ V Evidenco uporabe orodij UI sem vpisal/a vsako rabo UI razen osnovnega preverjanja črkovanja in slovnice.
- ☐ V izjavi avtorja zaključnega dela sem označil/a možnost, ki ustreza dejanski rabi UI.
- ☐ Če je UI obdelovala raziskovalne podatke, je bila obdelava zajeta v obvestilu udeležencem ali pa so bili podatki pred tem anonimizirani.
- ☐ Znam pojasniti vsak del izdelka in hranim vmesne različice.

11.3 Kontrolni seznam za učitelje

- ☐ Raven rabe UI je za vsako obveznost v izvedbenem načrtu in e-učilnici.
- ☐ Pri ravneh 1 in 2 ocenjevanje vključuje element, ki ga UI ne nadomesti.
- ☐ Študentskih izdelkov in ocen ne vnašam v zunanja javna orodja.
- ☐ Ob sumu ne ukrepam le na podlagi detektorja UI in študentu omogočim pojasnilo.

11.4 Evidenca uporabe orodij umetne inteligence

Za vsako rabo UI izpolnimo svojo vrstico; če smo isto orodje uporabili za različne namene, vsak namen vpišemo v ločeno vrstico. Prva vrstica je primer.

Orodje in različica	Namen uporabe	Poglavje oz. faza dela	Obseg uporabe	Način preverjanja ali predelave
ChatGPT (OpenAI), GPT-5, marec–maj 2026	Jezikovni pregled lastnega besedila	2 Pregled literature	Posamezni odstavki	Predloge sem pregledal/a ter jih sprejel/a ali zavrnil/a

Kaj vpišemo v posamezni stolpec?

Stolpec	Kaj vpišemo	Povezava s smernicami in izjavo
Orodje in različica	Ime orodja, ponudnika in različico ali model, kot ga navaja orodje; če različice ni mogoče ugotoviti, obdobje uporabe (mesec in leto). Vpišemo tudi funkcije UI, vgrajene v druge programe (npr. Copilot v programu Word, DeepL Write).	Izbira orodja glede na vrsto podatkov; referenca orodja.
Namen uporabe	Konkretno opravilo z glagolom, npr. »jezikovni pregled lastnega besedila« ali »priprava kode za čiščenje podatkov v R«. Splošni opisi, kot sta »pomoč pri pisanju« ali »raziskovanje«, niso dovolj.	Namen mora biti dovoljen na ravni naloge in med dovoljenimi rabami.
Poglavje oz. faza dela	Kje v delu je rezultat (poglavje, podpoglavje, priloga, slika, tabela) ali v kateri fazi raziskave je bila UI uporabljena, če rezultat ni neposredno v besedilu.	Opis v poglavju Metoda; faze raziskovalnega dela.
Obseg uporabe	Ali je UI le popravljala besedilo, ustvarila osnutek, ki smo ga predelali, ali je bil izhod uporabljen dobesedno; kjer je mogoče, približen obseg (strani, odstavki, vrstice kode).	Dobesedni izhodi so označeni tudi na mestu uporabe.
Način preverjanja ali predelave	Kako smo preverili pravilnost izhoda in kaj smo z njim naredili; pri virih, da smo jih preverili v izvirniku, pri kodi in analizah, kako smo preverili rezultate.	Odgovornost; prepoved navajanja neprebranih virov; potrditev v izjavi avtorja

Pravila izpolnjevanja. Vpišemo vse uporabe UI razen osnovnega preverjanja črkovanja in slovnice, tudi lekturo, prevod, iskanje literature in funkcije UI, vgrajene v druge programe. Dobesedno uporabljene izhode UI označimo tudi na mestu uporabe v besedilu. Če dvomimo, ali je rabo treba vpisati, jo vpišemo.

11.5 Izjava o uporabi UI

Pri študijskih obveznostih, pri katerih izjavo zahteva nosilec predmeta, lahko uporabimo naslednje besedilo:

»Pri pripravi izdelka sem uporabil/a [orodje in različica] za [namen] v [poglavju oz. fazi dela]. Vsebino, vire in sklepe sem preveril/a in oblikoval/a sam/a ter zanje odgovarjam.«

V zaključnih delih je razkritje rabe UI del izjave avtorja na hrbtni strani naslovne strani (predloge zaključnih del). Študent označi eno od dveh možnosti glede uporabe UI; postavki o varovanih podatkih in o raziskovalnih podatkih veljata v obeh primerih. Neresnična ali nepopolna izjava se obravnava kot kršitev akademske integritete.

Primeri:

Postavka izjave	Kdaj velja in kaj avtor potrdi
»… da sem doktorsko disertacijo pripravljal(a) samostojno … ter da za njeno vsebino, uporabljene vire, podatke, analize, rezultate in zaključke prevzemam polno odgovornost«	Vedno. Avtor odgovarja tudi za dele, pri katerih je uporabil UI.
»nisem uporabil/-a orodij generativne UI, na način, ki bi vsebinsko prispeval … razen osnovnih funkcij za preverjanje črkovanja in slovnice, ki ne ustvarjajo nove vsebine«	Le, če avtor UI ni uporabil za nič drugega kot osnovno preverjanje črkovanja in slovnice. Evidence ne priloži.
»uporabil/-a sem orodja UI, kot je opisano v Prilogi … Evidenca uporabe orodij umetne inteligence …«	Pri vsaki drugi rabi, tudi pri lekturi, prevodu, iskanju literature in vgrajenih funkcijah UI. Avtor potrdi, da je rabo razkril, rezultate preveril ter spoštoval načela akademske integritete, raziskovalne etike, varstva osebnih podatkov in avtorskih pravic.
»… pri uporabi javno dostopnih orodij umetne inteligence nisem obdeloval/-a osebnih, zaupnih, nejavnih ali drugače varovanih podatkov in gradiv brez ustrezne pravne, pogodbene ali institucionalne podlage«	Vedno, ne glede na izbrano možnost.
»… Če sem pri obdelavi raziskovalnih podatkov uporabil/-a orodja UI, je bila obdelava zajeta v obvestilu udeležencem oziroma so bili podatki pred tem anonimizirani«	Pri empiričnih raziskavah z udeleženci, kadar je UI obdelovala njihove podatke.

12 Končne določbe

Smernice sprejme Senat UNM FOŠ in začnejo veljati naslednji dan po sprejemu. Objavijo se na spletni strani in intranetu UNM FOŠ. Pregledajo se enkrat letno ali ob spremembi predpisov.

Spremljanje in vrednotenje. UNM FOŠ enkrat letno v okviru samoevalvacije preveri, kako se smernice izvajajo: anketa med študenti in učitelji o rabi UI, pregled zaznanih kršitev in pregled seznama priporočenih orodij. Ugotovitve so podlaga za posodobitev smernic.

Viri

1. ALLEA. (2023). *The European code of conduct for research integrity* (Revised ed.). https://allea.org/code-of-conduct/
2. Evropska komisija. (2025). *Living guidelines on the responsible use of generative AI in research* (2. izd.). https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/2b6cf7e5-36ac-41cb-aab5-0d32050143dc_en
3. Evropska komisija. (2026). *Guidelines on the ethical use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators* (Revised ed.). Urad za publikacije Evropske unije. https://doi.org/10.2766/7967834
4. Miao, F., & Holmes, W. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693
5. Perkins, M., Roe, J., & Furze, L. (2024). *The AI Assessment Scale revisited: A framework for educational assessment*. arXiv. https://export.arxiv.org/pdf/2412.09029
6. Univerza v Ljubljani. (2026). *Smernice UL za uporabo UI*. https://www.uni-lj.si/assets/Kabinet/Z-Umetna-inteligenca/UL26_smernice-UI_A4.pdf
7. Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci (Akt o umetni inteligenci). (2024). *Uradni list Evropske unije*, L, 2024/1689. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj